

333

РУБОЙЙ

Форсийдан Ўзбекистон халқ шоири Жамол Камол таржимаси

Тошкент
«Муסיқа» нашриёти
2007

УМАР ХАЙЁМ

1

Ул ҳусни фалак, хуршиди тобондир — ишқ,
Ул қушки, гўзал чаманда сайрондир — ишқ.
Булбул каби ун чекишни сен ишқ санама,
Хар лаҳза ўлиб, чекмаса афғондир ишқ...

2

Карвони умрга боқ, чунун ўтгусидир,
Хар лаҳза тараб айлаки, кун ўтгусидир.
Соқий, чекаверма кўп қиёмат ғамини,
Сун менга пиёланики, тун ўтгусидир...

3

Ул майки, шароби жовидонийдир, ич,
Сармойи ишқ, айши жаҳонийдир, ич.
Ёндиргувчи оташ ул ва дардинг оқизиб
Кетгувчи зилоли зиндагонийдир, ич...

4

Гул бўлмаса бизга боғ аро хор ҳам бас,
Нур етмаса бизга, етмагай, нор ҳам бас.
Гар бўлмаса бизга хонақо, хирқаву шайх,
Ноқису калисо била зуннор ҳам бас...

5

Лойимни ўзинг қорган эсанг, мен на қилай?
Шаклимни ўзинг чизган эсанг, мен на қилай?
Ҳар яхши-ёмонки мен этарман, ё Раб,
Манглайга ўзинг ёзган эсанг, мен на қилай?..

6

Ёшдир-қаридир, жаҳонга юз тутгайлар,
Бу нуктани то кўнгилга жо этгайлар.
Ҳеч кимсага қолмагай абад мулки жаҳон,
Келдик, кетамиз, боз келиб-кетгайлар...

7

Эвоҳки, ёшлик эди — номам, тўлди,
Қиш келдию ул тоза баҳорим сўлди.
Ул мурғи тараб эрди ажаб, исми шабоб,
Билмам, у қачон келди — муяссар бўлди!..

8

Кун ўтса кунингдан, сен уни ёд этма,
Ҳам келмаган ул эртага фарёд этма.
Бу келмаган - ўтган била бунёд этма,
Хўп хайр, дегил, умрни барбод этма...

9

Азм этки, кўнгил, базм қурайлик энди.
Май нўш этибон, айш сурайлик энди.
Сажжодани бир пиёла шарбатга сотиб,
Номусни отиб, ерга урайлик энди...

10

Соқий, гулу сабза бас тарабнок эмиш,
Боқ, ҳафта ўтиб, ўшал бари хок эмиш.
Гул узгилу май симири, шитоб эт, ҳа демай,
Гул хок эмишу сабза ҳам пок эмиш...

11

Ул нечаки, маъни дурига ботмишлар,
Тангри насаби васфида сўз қотмишлар.
Сарриштайи асрор надир, билмасдан,
Аввал неча вайсаб, охири ётмишлар...

12

Бор эрди кулол дўкони, кирдим бир гал,
Дастгоҳ бошида кўзагар ишларди жадал,
Кўрдимки, гадо илкию шоҳ калласидан
Ул кўзага бежирим бўйин, даста ясар...

13

Бир журъа шароб давлати Қобусдан хуб,
Ул тахти Қубоду маснади Тусдан хуб.
Ошиқ дилидан сахарлаб учган ҳар оҳ,
Зоҳид эли чеккан нолайи муздан хуб...

14

Шоҳ тожими, хон зийнати — биз отгаймиз,
Дастору либосни най учун сотгаймиз.
Тасбеҳки, макр лашкарининг элчисидир,
Ногоҳ уни ҳам май учун сотгаймиз...

15

Бир қўлда тутиб Мусҳафу бир қўлда-чи жом,
Гаҳ марди ҳалолмизу гаҳ марди ҳаром.
Биздирмиз ўша гумбази нилий тагида
На кофири мутлақ, на мусулмони тамом.

16

Эй зоҳиди дин, агарчи май ичгумдир,
Лек менга аён, ғофилу ҳушёр кимдир.
Мен май ичамен, сен эса қон ичасен,
Инсоф била айт, аслида хунхор кимдир?

17

Пок келган эдик адамдин, нопок бўлдик,

Шодон етишиб эшикка, ғамнок бўлдик.
Ўтдик бaсе дил оташи, кўз ёши била,
Бердик шу умрни елгаю хок бўлдик...

18

Илкимда шароби ноб бўлсин доим,
Қошимда наю рубоб бўлсин доим.
Хокимдан агар кўза ясар бўлса кулол,
Ул кўза тўла шароб бўлсин доим...

19

Эй чаррки, нокасга берарсан бешак,
Ҳаммому тегирмон, мол-дунё лак-лак.
Бир бурда нонга зор юрар тўғри киши,
Уч пулга ҳам арзимас демак бўйла фалак...

20

Ул ёрки дилим кўйида кўп зор ўлмиш,
Кўргилки, ўзи ғамга гирифтор ўлмиш.
Мен ишқида дардимга тилармен дармон,
Кўргил, ўша дармон ўзи бемор ўлмиш...

21

Келган кетадир, бир самар — суд қани?
Бу тори вужуддин, ўйла, мақсуд қани?
Чарх оташи ёндирар ва покиза вужуд
Оташда ёниб, кул бўладир, дуд қани?..

22

Асрори азални сану ман билмасмиз,
Бу ҳарфи чигални сану ман билмасмиз.
Ҳар нечаки сўзладик, дедик парда оша,
Чу пардаки тушди, сану ман билмасмиз...

23

Дерлар мани телба, майпараст — шундоқмен.
Дерлар яна ман фосиқу маст — шундоқмен.
Сан суврату зоҳиримга кўп солма нигоҳ,

Ботинда нечук эсамки, бас, шундоқмен...

24

Айёми тирикликдан агар он ўтсин,
Азм айлаки, ул хуррами шодон ўтсин.
Зинхорки, сармояи бу мулки жаҳон —
Умр эмиш, ул ҳам гузарон — ўтсин...

25

Ул зотки, санамга лаби хандон бермиш,
Дардмандга жигар қони-ла дармон бермиш.
Қисматки насиб этмади шодлик, ғам йўқ,
Шодмиз, ғам ила қайғунп чандон бермиш.

26

Гар бода ичиб, асиру мастмен, мастмен,
Гар ошиқу ринду бутпарастман, пастман.
Ҳар кимсада бир хаёлу тахмину гумон,
Лек мен биламен ўзимни, шак этмасмен...

27

Мендан чу ажал била ўлим ваҳми йироқ,
Қисматки тирикликни берибди бундоқ.
Жонимни омонатга олибмен, уни ҳам,
Қайтиб берадирмен, муддати етган чоғ...

28

Кўргил, неча рангу рўи зебо бермиш,
Чун лола руҳу чу сарв боло бермиш.
Лек маълум эмас, бизга шу тупроқ уйида
Накқоши азал намунча оро бермиш?

29

Бу кўҳна работки, анга олам номдир,
Тин олгувчи кўксида сабоҳдир, шомдир.
Бир базмдир ул, кўргани юз Жамшиддир,
Бир қабрдир ул, кўйнида юз Баҳромдир...

30

Бир сув буйида бодаю жоно била мен,
Булсам, бу тарабдин не учун кечгаймен?
Бор эрдиму бормену яна булгаймен,
Май ичдиму ичмоқдамену ичгаймен...

31

Гар булса мухайё менга буғдой ноним,
Май булсаю куй гўшти — ўшал дармоним.
Ёнимда навозиш этса ул жононим,
Айш менда булур, сенда эмас, султоним.

32

Хайём, гуноҳга буйла мотам не керак?
Чекмак бу аламлар сенга ҳар дам не керак?
Гар булмаса ҳеч гуноҳ, маъзур нимадир?
Маъзурки насиб этса, сенга ғам не керак?

33

Эй чарх, дилимни буйла ғамнок этдинг,
Кўксимни алам тиғи била чок этдинг,
Бағримга шамол уфирса — оташ этдинг,
Оғзимга чу сув олдим, уни хок этдинг.

34

Билгаймисен, оё, сахарларда хўроз
Фарёд этарда сенга не сўйлар роз?
Ул дерки, аён булди сахар кўзгусида
Тун ўтди умрдин, беҳабардирсен боз...

35

Авлоди башар буйла жигарпора эмиш,
Шодлик била ғам куйида овора эмиш.
Сен чархга умид бойлама, ул чархи фалак
Сендан-да ғариб эрмишу бечора эмиш.

36

Олам ишиники мен чунон кўргайман,
Оламни ўшанда ройгон кўргаймен.
Субҳоноллоҳ, ҳар неки кўрсам унда
Чун манглайи шўрлигим аён кўргаймен...

37

Кўргилки, замонда не шитоб, эй соқий,
Бергил менга бир жоми шароб, эй соқий.
Очгил у эшикниким, сабуҳий кирсин,
Май сунки, кўринди офтоб, эй соқий.

38

Ғам беҳуда чекмагил, мудом шод яша,
Бедод иўлида айлама бедод, яша.
Кўргилки, жаҳоннинг охири йўқликдир,
Йўқлик ғамини ўйлама, озод яша.

39

Ҳар чандки бихиштда юз каромат бўлгай,
Мурғу маю ҳури сарвиқомат бўлгай.
Соқий, менга тўлдириб майи гулранг бер,
Май бўлмаса, бошимда қиёмат бўлгай.

40

Моҳи рамазон ўтдию шаввол келди,
Ғам кетди йирокқа, бизга бир ҳол келди.
Келди магар ул елкада май меши ила,
Пўшт, пўшт, - дегайлар, яна ҳаммол келди.

41

Май асли надир — бодапарастлар билгай,
Қандоқ қилиб ул бағри қафаслар билгай?
Рофил киши ғафлатда экан, маъзурдир,
Бу завқу сурур гаштини мастлар билгай.

42

Май бирла ўтирки, мулки Маҳмуддир бу,
Чанг розини тингла, рози Довуддир бу.

Кетган киму қолган нимадир, ёд этма,
Шод бўлки, жаҳонда сенга мақсуддир бу.

43

Ул қасрки, Баҳром қулига жом олмиш,
Оху кўпайиб, тулкилар ором олмиш.
Баҳромки умр бўйи қабр қизмишди,
Кўргил, мана, не қабрни Баҳром олмиш.

44

Бу даҳрки, бир муддат орур манзилимиз,
Бўлди бари ғам бирла бало ҳосилимиз.
Эвоҳки, ҳал бўлмади бир мушкулимиз,
Кетдик, вале минг аламда қолди дилимиз.

45

Десангки, умр асоси маҳкам бўлгай,
Кўнглинг бу жаҳонда неча хуррам бўлгай.
Май косасини ўзингдин айру тутма,
То лаззати жон сенга дамодам бўлгай.

46

Бир журъаи май у мулки Чиндан афзал,
Бир қатра шароб юз дилу диндан афзал.
Афзал нима бор эмиш шаробдин, айтгил?
Аччиқ мазаси жони шириндан афзал...

47

Май ичсанг, уни оқилу доно била ич,
Ё нозли санам, бир гули раъно била ич.
Оз-оз ичу гаҳ-гаҳ ичу пинҳона симир,
Кўп ичма, ружу айлама, маъно била ич...

48

Шундоқ ичайин шаробки, то бўйи шароб,
Чиқсин у қабрданам, эсам хоки туроб.
Қабрим бошига етса агар махмуре,
Бўлсии у шароб бўйидин масту хароб...

49

Паймона каби бир куни тўлсам, не ажаб,
Бошимга ажал етшпса, ўлсам, ве ажаб.
Май кўзасини қўшиб қўмингиз зинҳор,
Ул бўйи шароб ила тирилсам, не ажаб...

50

Дўстлар уюшиб, кўнгилни обод айланг,
Дийдор кўришиб, бир-бирингиз шод айланг.
Соқий тўлатиб илкига олганда қадах,
Бир дам мени бечорани ҳам ёд айланг...

АБУ АЛИ ИБН СИНО

1

Шул хоки сиёҳдин то авжи Зуҳал,
Ҳар нечаки мушкилот эрур, этдим ҳал.
Очдим неча занжир — занжири макру ҳиял,
Ечдим неча бир тугун, магар қолди ажал...

2

Соқий, қадаҳи журъати жонинг қайда?
Ул оинаи нури жаҳонинг қайда?
Сун менгаки, кўнглимни мусаффо этайин,
Тақвони шикаст айлагонинг қайда?

3

Пир бўлдинг, ишингни ончунон этмассен,
Соч оқи-ла пирлигинг ниҳон этмассен.
Тун зулматида ҳар неки қилдинг — қилдинг.
Тонг равшанида бўлди, аён этмассен.

4

Эй меҳр, ки борми сен каби оламгард,
Саргашта йўловчиман, ўзинг йўл кўрсат.
Кўрдингми бировниким яна ишқ йўлида,
Ким юзида шунча гард эмиш, кўнглида дард?..

5

Зулфинг сочилиб, бўйинг қадар эврилмиш,
Огоҳмисен нечун, магар эврилмиш?
Чун лаълинг аро лаълию зумрад кўрибон,
Аждар бўлибон кўҳи камар эврилмиш...

6

Гар бодани гоҳ-гоҳ ичармен — хомлиғ,
Аммоки мудом ичар эсам — бадномлиғ.
Май шоҳу ҳақиму ринд ичар эрса, на хуш,
Гар бошқаси нўш айласа — душманкомлиғ.

7

Биздирмиз ўша ҳаққа тавалло қилгон,
 Лутфингни тилаб, ўзни табарро қилгон.
 Ҳар ерда иноятинг агар бўлса, бўлур
 Қилгон қилмогону қилмагон гўё қилгон...

8

Не хушки, жаҳондин кечибон кетгайсен,
 Манзилга пушаймонсиз агар етгайсен.
 Ҳар нечаки айласанг — бугун айла адо,
 Чун эртага нотавон қолиб, нетгайсен...

9

Эй нафс, ки ғарқ айла ҳавою ҳавасинг,
 Зуд ўлки, зарур ҳимояти бир нафасинг.
 Дунё дема, молу давлату ишва дема,
 Ким, дўст деб душманга гирифтор ўласинг...

10

Юзнинг каби офтоби пурмоя қани?
 Зулфинг каби ҳар шому сахар соя қани?
 Бул товбага ул гуноҳ нечук зийнат эмиш?
 Бу иккисидек ҳамдаму ҳамсоя қани?..

11

Ким берди руҳи лолаю гулбор сенга?
 Бу сумбули наврастани, гулнор, сенга?
 Кундузни каро тун қўлига ким берди?
 Бу ёри сазониким, сазовор, сенга?..

12

Эй тун, иноят эт, яна айлама хун,
 Бу рози дилимни фош этиб, қилма фузун.
 Кўрдинг, кеча не қадар узун бўлди кечам?
 Эй васлу висол туни, узун бўл, узун...

13

Сўрдимки:—Нечун шикаста, нолондирман?
 Айди:— Сабабни мен, гули хандондирман.
 Сўрдимки:—Нечун кўйингда гирёндирман?
 Айдики санам:—Сен тану, мен жондирман...

14

Уч нарса сенинг учингдан олмиш тимсол:
 Рухдан — гулу, лабдан — мулу, юздан — жамол.
 Уч нарса менинг учимдан олмиш хама сол:
 Дилдан — ғаму, юздан — наму, кўздан — хаёл...

15

Зулфинг санамим, агарда ларзон бўлур,
 Эл ичра баҳойи анбар арзон бўлур.
 Гар зулмнинг аро юзинг намоён бўлур,
 Нур тонг била тунга тенг фаровон бўлур...

16

Эй кошки, кимлигимни бир билсаме,
 Нечун саргаштамен, назар қилсаме.
 Сохиби бахт эсам, ўйнаб-кулсаме,
 Эрмасам, ёш тўкиб, бағрим тилсаме...

17

Бу бодия ичраким чунон чопди кўнгул,
 Жаҳд этдию қилди чок-чок айлади ул.
 Кўнглимда-ку минг қуёш ёнар эрди, вале
 Охирда камолга топмади заррача йўл...

18

Ҳар нарсаниким замон бузиб, хор айлар,
 Дунёи хазинабон йиғиб, бор айлар.
 Майл этсаю боз аслига эврилса фалак,
 Ғайб пардасидин ҳақ яна ошкор айлар...

19

Менинг куфрим айбларга дилимдан ўзга султон йўқ,
 Бу оламда менинг покиза имонимдек имон йўқ.

Мусулмонликда мен аҳли замон ичра эдим танҳо,
Агар кофир эсам мен ҳам, бу дунёда мусулмон йўқ.

20

Ўзни доно билган бу уч-тўрт нодон
Эшак табиатин қилур намоён.
Булар суҳбатида сен ҳам эшак бўл,
Бўлмаса «кофир» деб қилишар эълон.

21

Ман мастга душману ҳушёрга ёрдир,
Ози тарёк, кўпи бир захри мордир.
Кўп бўлса зарари оз эмас унинг,
Оз бўлса унда кўп манфаат бордир.

22

Ҳар ерда жаҳолат ҳаддан ошган он,
Замона жигаринг қилур қаро қон,
Марварид, гавҳарга тўлурми кўлинг,
Остонанг ул ёғи гар бўлса уммон.

23

Соқий, жаннатий соф зулолинг қани?
Ҳақ кўринар ойна мисолинг қани?
Ичимни тозалаб ювмоқ ниятим,
Чўлоқ қумгон, синган сафолинг қани?

21

Ҳақ жаҳоннинг жонидур, бадандур жаҳон,
Фаришталар бу танга сезги, бегумон.
Унсурлардан барча жисм маволид аъзо,
Шудур борлик, қолгани ҳийлаю ёлғон.

25

Дўстим душман билан ўтирмиш бисёр,
Энди ўтирмайман у билан зинҳор.
Парҳез қил шакардан захари бўлса,
Пашшадан қоч, кўниш жойи бўлса мор.

АБДУЛЛО АНСОРИЙ

1

Ҳақ йўлида икки Каъба бўлмиш ҳосил,
Бир — Каъбайи суврат эса, бир — Каъбайи дил.
Сен сайла ва дилларни зиёрат айла.
Минг Каъбадин ортиқроқ эмишдир бир дил.

2

Мақсуди дилинг, муроди жонинг ишқдир,
Сармойи умри зиндагонинг ишқдир.
Ёд айлаки, ишқдин бақо топди Хизр,
Яъники, ҳаёти жовидониинг ишқдир.

3

Мастингман ўзим, журъаву жом билмасмен,
Сайдингман ўзим, донаву дом билмасмен.
Ул Каъбаю бутхонада мақсад — сенсан,
Сенсиз надир ул икки жаҳон, билмасмен...

4

Сендин на ҳаёти жовидон истармен,
На айши тараб, гашти жаҳон истармен.
На коми дилу роҳати жон истармен,
Ҳар неки раво айла — ҳамон истармен...

5

Ҳар кимса сени билса, бу жонни на қилар?
Фарзанду аёлу хонумонни на қилар?
Девона қилиб, икки жаҳон бергайсен,
Девона қулинг икки жаҳонни на қилар?

6

Пайваста дилим мудом ризойинг айтсин,
Жоним нафас олганда дуойинг айтсин.
Қабрим бошида агар ўтар бўлса гиёҳ,
Япроғи атир сочиб, вафойинг айтсин.

7

Келдим кеча, қон килди юришмай корим,
Бул кун қизимай, касод эрур бозорим.
Эрта кетадурман, билмайин асрорим,
Не афзал эмиш бўйла йўқимдин борим?..

8

Дийдамда ўзинг аён экансен, билдим,
Сийнамда ўзинг ниҳон экансен, билдим.
Излаб сени шу жумла жаҳондин сўрадим,
Шу жумлаю шу жаҳон экансен, билдим...

9

Кўнглим, малагим дардини даъво этма,
Жоним, ғамипи ўзингга ошно этма.
Дарду ғами не унинг, сира айтмасмен,
Кўксим куйиги, сен мени расво этма...

10

Ё Раб, йўлингда рост нишон истармен,
Тупроқ ила танимга жон истармен.
Етдим бори неъматингга, эвоҳ, энди
Шукримни дейишга бир забон истармен...

11

Ё Раб, дилимга ҳимматингдан жон бер,
Шу дарди дилимга сабр ила дармон бер.
Бу банда на билсинки — не айтмоқ лозим?
Ҳар неки биларсан, бер уни, чандон бер...

12

Маҳшар куни ошиққа бўлак кор бўлмас,
Ёр юзига боқмас эрса ул, бор бўлмас.
Васлинг кўйидин биҳишт сари бошласалар,
Бормасмен, агар ваъдаи дийдор бўлмас...

13

Ҳар ерда инояти худолик бўлгай,
 Фисқ охири поку порсолик бўлгай.
 Ҳар ердаки қаҳру кибриёлик бўлгай,
 Сажжодани қўй, калисиёлик бўлгай...

14

Жоним чу ажал йўлингга ҳосил бўлмиш,
 Айбсиз бўлибон кўзингга дохил бўлмиш.
 Сиз илмсизу мен ҳамон айбсизмен,
 Терс боқма, бу жой ўзингга маъкул бўлмиш...

15

Ё Раб, шу холимга боқиб, раҳмат қил,
 Ҳажринг ўти бағримни ёқиб, раҳмат қил.
 Раҳмат сўрамасмен нотавон кўксим учун,
 Ўртар мени кўз ёшим оқиб, раҳмат қил...

16

Кибрим ипидин ўзинг халос эт, ё Раб,
 Нафсим итидин ўзинг жудо эт, ё Раб.
 Бегона эрурмен, ошнолик кўргиз,
 Кел, энди ўзингга ошно эт, ё Раб...

17

Эй лутфи кабир, лутфу карам эҳсон қил,
 Гар лутфи карам айлар эсанг, чандон қил.
 Бандангни гуноҳлар юкидин озод эт...
 Чарчоқ шу фақирлар ишини осон қил...

18

Ишқ келдию ошуфта бўлиб жону кўнгил,
 Дўст меҳрию дўст ёдига тўлдим буткул.
 Аъзойи вужудимни тамом дўст олди,
 Ном қолди фақат менгаю қолган бари ул...

19

Юз йил ёнамен оловда, ёнмоқ не эмиш,
 Ёнмоқ менга ўйла роҳати кавсар эмиш.

Сухбат қила кўрма ноаҳллар била ҳеч,
Ўлмоқ ўшалар суҳбатидин афзал эмиш...

20

Шарт улки, мудом соҳиби дард бўлгайсен,
Тупроқ ила чанг бўлишда гард бўлгайсен.
Ҳар кимса муродин кам этар, мард бўлгай,
Кўп орзу-ҳавас айлама, мард бўлгайсен.

21

Ҳар гўшада бўйла ҳозиру борсан ўзинг,
Йўл кўрсат ўзинг, йўловчига ёрсан ўзинг.
Илкимни чўзиб, не мадад этгаймен?
Зероки, уларга чин мададкорсан ўзинг...

22

Ё Раб, ўзимни бир гадо истармен,
Шу телба кўнгилни подшо истармен.
Ҳар кимса келиб, айрича ҳожат сўргай,
Мен эрсам ўзингни, эй Худо, истармен...

23

Ё Раб, менга шу омонатим бергайсен,
Лойиқ шарафим — ибодатим бергайсен.
Ҳиссамга тушибдир у жаҳону бу жаҳон,
Ҳар иккисида фароғатим бергайсен...

24

Ул субҳи висолдин йироқ эрди адам,
Ишқинг била бир гўшада эрдик ҳамдам.
Кундузлари, оҳ, қошимда ҳамдам йўқдир,
Тунларда ғаминг ҳамдан эрур менга, не ғам...

25

Мендин неча юз журму гуноҳ кўрмишсен,
Лек лутфу карам бирла аяб турмишсен,
Сен менга суюксен, аҳли оламга суюк,
Чин лутфу карам соҳиби сен эрмишсен...

ҲАКИМ САНОИЙ

Абдулмажид Маждуд бинни Одам Санойй XII асрда яшаган буюк шоир ва алломадир. У Хуросоннинг Ғазни шаҳрида туғилган ва шу ерда вафот этган.

«Агар муслимият Саноййнинг улуғлигини кўра билсайди, жамики мўминларнинг бошидан қалпоғи тушарди», - деган эди Жалолиддин Румий.

Саноййнинг «Ҳадикул ҳақиқат», «Тарикул таҳқиқ», «Ишқнома», «Ақлнома», «Ғарибнома», «Афвнома» асарлари тасаввуф адабиётининг етук ва ёрқин иамуналари ҳисобланади.

Ҳаким Санойй рубоййларида абадий ишқ ва ҳақиқат тараннум этилади, абадий ишқ ва ҳақиқатга интилган инсон қалбининг орзулари янграйди.

Ҳаким Санойй рубоййлари ўзбек ўқувчиларига биринчи марта тақдим этилмоқда.

1

Шу лаҳза сенга фидойи жон лозим эмиш,
Рухингга нисор руҳи равон лозим эмиш.
Ким қолгай экан жаҳон аро билмасмен,
Эй дўст, чунонсану чунон лозим эмиш...

2

Ёд этмаса ёрни мард дилин шод этмас,
Ёр, дер юраги ўзгага фарёд этмас.
Ишқ йўлида ошиқ дегани андоқдир,
Дўзах нею жаннат нимадир, ёд этмас...

3

Юзингга боқиш роҳати жони жовид,
Тунларда ўзинг ойсену кундуз хуршид.
Кунлар қорайсину оқарсин кўзлар,
Дийдориингни бир кўрарга йўқ эрса умид...

4

Юзинг, малагпим, қиблаи жондин равшан,
Кўзим тўла ёш, бўйла фироқ этмишсен.
Ишқинг била мен бўйла чўзибман қўлни,
Сен сабр ила бўйла оёқ тортмишсен...

5

Ишқинг била, эй санам, кўзимда ёшим,

Шамдек ёнамен, ёнар сабр-бардошим.
Тунлар узаниб, ўйлаки, тонг отгунча
Жоним куюдир, нукул кесувда бошим...

6

Ул оразп гулпўши суманпошинг хуш,
Ул кўзи хуморингу қалам қошинг хуш,
Ул тун каби, сумбул каби зулфинг хушдир,
Ошиққа жаҳллар ила айлошинг хуш...

7

Сен менга хаёт эурсан, чун элга нафас,
Йўлингда хама шу дину дунёйи хавас.
Ҳар кимсага меҳринг-ла ҳарорат етмиш.
Ул барча совуқлик менга қолмишдир, бас...

8

Ол жомни қўлингга, май ила ўлдиргил,
Қўй икки жаҳонни, ғам емай ўлтиргил.
Гар икки жаҳонга соҳиб эрмассен, бас,
Дўзах аро маст, бихиштда хушёр юргил...

9

Гар кўнглим аро мулки муҳаббатдирсан,
Вой, бунча раҳмсизу бешафқатдирсан.
Қошинг чимириб, қўй мени холимга, дема,
Эй таъби баланд, сен менга қисматдирсан...

10

Қоч нодон эса бой-бадавлат кишидин,
Тубан турадир ўшал замон дарвишидин.
Ул молу бисоти ила кўп хурсанд эрур,
Бул хурсанд эрур ўз илмию донишидин...

11

Кўз очди баҳор ва очди дарвозасини
Олам аро ёйди сўнгра овозасини.
Сен ҳам, малагим, олам аро юз очгил,

Кўрсин, танисин баҳор ўз андозасини...

12

Ишқинг била, эй тошюрак, кофиркеш,
Оташда ёниб, кезар жаҳонни дарвеш.
Сен бўйла табиатли эрурсан, шаҳринг,
Тонг йўқки, шаҳидлар қабрига тўлган эмиш...

13

Ёндирди санам, чу шамчироқ этди мени,
Сарғайтди юзим, банди фироқ этди мени.
Ёнган маҳалим ёнида тутди шамдек,
Сўнг ташлади, ўзидин йироқ этди мени.

14

Ишқ ичра мени оловга солдинг андоғ,
Васлинг тилабон дилимда доғ устига доғ.
Кўнглим куядир ўйлаки ҳижронинг ила,
Дўстингни қатл этувчисан мисли чароғ...

15

Кўрганми бировки ақл ила тўлгай ишқ,
Раҳбар агар ақлу хуш эеа, сўлгай ишқ.
Ошиққа шу ишқ йўлида ўлмоқ афзал,
Эй хўжа, билурмисен, нечук бўлгай ишқ?

16

Ҳарчанд юрибон кўйингда мен хору хижил,
Юз дарду алам юракда бўлмиш ҳосил.
Йўқ, сендин эмас шикоятим, шаъми Чигил,
Боис барига, воҳ, шу кўнгилдир, шу кўнгил.

17

Ҳар кимсага очма руҳи хандон, эй гул,
Гул қийматинн айлама арзон, эй гул.
Ҳой, қийнама ўзни, этма ранжон, эй гул,
Ошиққа жафо айлама, эй жон, эй гул...

18

Эй гарчи сенинг учун совуқмен, сардмен,
Лск ранжу бало жангига тушган мардман.
Бир кун сенга гар сидку вафо айламасам,
Шул кун, санамим, ишқ йўлида номардмен.

19

Ишқингда ғаму ғусса чекиб, ошиқмен,
Ҳажрингда тунимни тонг этиб содиқмен.
Қисмат менга ранжи дил ва кўз ёши эмиш,
Ўлсам ўламенки, ишқ аро собитмен...

20

Ҳар лаҳзада сабр ила қарорим сенсан,
Базм айлар эсам, авжи баҳорим сенсан.
Парвона эрурман, эврулиб бошингдин,
Чун аввалу охир устиворим сенсан...

21

Лаълинг, санамим, май эрур, айшу тараб,
Нордонлиги бор бир оз, бор бунга сабаб.
Ёлғиз май эмас, лабингда туз ҳам бормиш,
Туз майга қўшилса, бўйладир таъм, не ажаб...

22

Шодлик пгу жаҳонда дили шодинг бўлсин.
Ҳар лаҳзаву он юракда ёдинг бўлсин.
Бедодлик этарсен менга, дод истармен,
Эй садқа шу жон ўшал бедодинг бўлсин!..

23

Деворинг соридин кўзғолиб тўзон, бас,
Бошимга ёғиб, кўзим очишга қўймас.
Кўйингда ғаминг ила хирадмандлар хуш,
Ҳар ким сенга шод эрмас эса, шод ўлмас...

24

Ҳар кимса кўйингда зору асру бўлгай,
Бор давлатидин бир йўла айру бўлгай,
Ишқингда юзим-ку сарғайиб, зар бўлди,
Ҳижронинг ила эриб-эриб, сув бўлгай...

25

Билдимки, ҳарорат сабаби — оташи таб.
Дил ўт сари бурдиму совуқлик сари лаб.
Тунларда фироқинг ичра ўлмай қолдим,
Сен бирла бўлиб ўлармен энди, во ажаб...

26

Ҳар кимсаки домингга гирифтор ўлмиш,
Эй жону жаҳон, сснга ўшал хор ўлмиш.
Ҳар дилки сенга жон-ла харидор ўлмиш,
Эй дўст, ўшал мунису ғамхор ўлмиш...

27

Чун кўрди мению гул очди майин.
Уйқули, хумор кўзларини юмди кейин.
Ғам чекма, деди, ёри вафодоринг ўзим,
Шул сўзни деган лабингга қурбон бўлайин...

28

Афлок мени ишқ ўқи-ла этди афгор,
Офоқ шу танним сурди, супурди такрор.
Ишқ бирла кўрингки мен қаён етмишмен?
Бир пашша кўзига жо бўлар ҳолим бор...

АДИБ СОБИР ТЕРМИЗИЙ

Адиб Шаҳобиддии Собир бинни Исмоил Термизий XII асрда яшаган алломалардан. У Термиздаи Ҳиротга келиб, Низомия мадрасасида таҳсил оладп. Султон Санжар уни Хоразмшоҳ Отсиз саройига элчи қилиб жўнатади. Лекии у икки ҳукмдор ўртасидаги рақобат ва душманчиликнинг қурбони бўлади. Хоразмшоҳ Отсизнинг буйруғи билан Адиб Собирнинг қўл-оёғини боғлаб, Жайхунга отишади.

Шоирдан ғазаллар, қасидалар, таржебандлар, қитъалар, рубоийлардан иборат девон мерос булиб қолган. Адиб Собир рубоийлари ана шу боқий мероснинг гўзал бир парчасидир.

1

Биз эрдигу боғ эрди, шароби гулгун,
Чун кўрди, хасад этди ўшал гардуни дун.
Ким исиғи қувди бизни боғдин, эмди,
Сардоба, ўзинг лутфи карам айла бугун.

2

Соқий менга тутса ул майи гулгунни,
Гулгун этайин фироқидин Жайхунни.
Ер устига кўз ёшим ила бода бериб,
Ҳам маст этайин ер остнда Қорунни.

3

Тун тонгга уланса, ҳал бўлиб матлабимиз,
Ҳам буржи шараф ичра ёниб кавкабимиз.
Ҳам битса шикоят, ширин ўлса лабимиз,
Шай ўлса зафар жабдуғидин маркабимиз.

4

Эй, кундузинг айламиш макон тун ичра,
Зулфинг дағи тунга соябон тун ичра,
Ҳал этмаса кундузинг туним мушкулини.
Сендин чекайин нола-фиғон тун ичра.

5

Эй, мойи ҳар латофат, эй дурри хушоб.
Оташ каби ҳар сўзингда кўп этма итоб.
Оташ ила сув десам сени, рост-савоб,

Оташ каби софсену азиз мисли гулоб.

6

Ғамзанг ўкидин бало пайконлиғ бўлди,
Номингни битиб, жафо унвонлиғ бўлди.
Ҳар неки жафони сендан ўрганди фалак.
Хўб бўлмади бу ишииг, ёмонлиғ бўлди...

7

Бул кеча умид тошига тошимни кўяй.
То лабингга лаб, қошингга қошимни кўяй,
Сен ёшли кўзимга кўй оёғингни, санам.
Мен эрсам эшик тубига бошимни кўяй.

8

Наргис кўзинг ул қадар забун этди мени,
Кўнглим боғидин қувди, юпун этди мени,
Ҳам мисли бинафша сарнагун этди мени,
Гул чехрасидек тамоми хун этди мени.

9

Ёр фурқати бирла дили ношодим бор,
Ёд айламас ул ёрни тилаб ёдим бор.
Бир ёр дилидин ҳазор бедодим бор,
Фарёд этайин, кўнгилда фарёдим бор.

10

Кўнглим тилаб ул лаъли шакарбор, кетди,
Боз истади, дил қуввати такрор кетди.
Умрим бўйи ҳосил этганим илму хирад
Лаълингни тилаб ҳаммаси бир бор кетди.

11

Жоно, лабу ғамзанг кўйинииг шарбати мўл,
Рост, роҳати мўл унинг, вале офати мўл.
Ғамзанг ила лаълинг дилбаристон, санам,
Озори агар эрса, яна роҳати мўл.

12

Воҳ, бўйла қиёмат этмаса нетди санам,
Ким кўзимни ёш айладию кетди санам.
Бир азми сафар-ла ул азиз чеҳрасини
Жон бирла кўзимдин ҳам азиз этди санам.

13

Амрингда агар неъмат юз нарвездир,
Измингда-чи, икки юз бедов шабдездир.
Қўй кибру ҳавони, берма ҳукмингга шитоб,
Ки гардиши рўзгор шўрангездир.

14

Чеҳранг нуридин ҳамиша кундуз равшан,
Тун зулмат ўлур ўшал қаро зулфинг илан.
Ишқинг туну кун мени чунон этди забун,
Кун лашкари етгайму менга, билмасман.

15

Эй, сенсиз ўлиб йироқ кўзимдин уйқум,
Ноз уйқунг учун уйқуни кўздин қувдим.
Ишқингда ишимдир уйқусизлик, санамо,
Кўз ёшим ила уйқуни кўздин ювдим.

16

Дўст аҳдини бузди, дил кўтарди исён.
Дедимки, на ҳожат ишқ агар бўлса чунон.
Ул нарғиси маст ишқи етишди ногаҳ,
Туғёнли кўнгил гўшасини тутди макон.

17

Ҳар неки тилармен, у қадар имкон йўқ,
Дилтанг эрурманки, анга поён йўқ.
Дил танглигидин қутулмоқ осон эрмас,
Дармони сабр эмиш, вале дармон йўқ.

18

Хуршидки, жило бериб шафақнинг ўтига.
 Ёқут ясади, боқиб лабинг барқутига.
 Ҳар кимки лабинга етди, ёқут тиламас,
 Ёқут дағи қул эмиш лабинг ёқутига.

19

Душман-ку дилозор, қолишмас дўст ҳам,
 Ким иккисидин етар менга ранжу алам.
 Тан ташвишу ғам чекар эса, жонга не бок?
 Пўст ташвиш агар чекар эса, мағзга не ғам?

20

Кўнглинг-ку вафо билан қовушмас ҳаргиз,
 Наздингда яна душману дўст ҳам фарқсиз,
 Бас-баски, шикоятинг сира жоиз эмас,
 Бор-борки, ҳикоятинг дағи ножоиз.

21

Дедимки, етар, ишқ била корим битди,
 Чун юзингни кўрдиму қарорим йитди.
 Сўзимга агар юрмас эсам, узрим бор,
 Найлайки, қўлимдин ихтиёрим кетди...

22

Ишқинг, санамим, тутди гиребон, олди,
 Ақлимни этиб ҳар сари сарсон, олди.
 Савдойи кўйинг мулки дили жон олди,
 Ҳар нечаки истади, ду чандон олди.

23

То хушвақт эмиш ушбу замонда гумроҳ,
 Хуш кўрмас эмиш ақлу хирадни дунё.
 Кел, ақлу хирадни ол бошимдин, эй дўст,
 Шоядки, замона биз сари боқса қиё...

24

Мен сенга боқармен, сенга боққанда, саиам,
 Қолмас назаримда бу кўнгил мулкида ғам.

Мен сен-ла ичармен, сен-ла ичганда, саиам,
Қўркмай ўтамен маломатдин ҳам.

25

Бошимга ажаб қиёмати ишқ етди,
Бокқанда кўзим тиниб, қамошиб кетди.
Ҳам солди дилимга ишқ ажаб ташвишу ғам,
Ҳам икки юзимга номини нақш этди.

26

Ҳажринтки вабо эмиш, балойи-ют эмиш,
Етган ерида умри ҳаёт соқит эмиш.
Ҳар лаҳза лабингга кўз тикарман, эй гул,
Дерларки, «вабо кушандаси ёқут эмиш».

27

То қаҳри итобинг менга юзланди ёмон,
Хок этди танимни, ҳар тараф сочди ҳамон.
Ишқинг кўйида дилим куйиб, чекди фиғон,
Ким оқди кўзим кипригидин оби равон.

28

Юзинг ҳама нурдин ривоят айлар,
Ҳуснипг ҳама ҳурдин ҳикоят айлар.
Васлингга боқар эсам, ҳушим бошдин учар,
Ошифталигимни у бағоят айлар.

29

Кўнглим яна бир санам сари майл этмас,
Кўнглим сариға бошқа санам ҳам етмас,
Ким, ўзгага дил бериш менга маъзур эмас,
Дилдори нисандида карам айласа, бас.

30

Юзинг, санамо, дудсиз оловга ўхшаш,
Кўнглим дедиким: «бўлурму дилсиз оташ?»
Хаттинг кўриниб мисоли оташ дудидек,
Ишқимни яна айлади ҳадсиз оташ...

31

Гул чехраси чехрангни кўриб, ол, ақиқ,
Оғзинг ғамидин ғунча бўлибдир оғрик.
Хуснинг чамани бировни чин ошиқ этиб,
Ҳам кўнгилни зор айлади, рангини сарик.

32

Ул гулки, баҳор саҳнини бўстон айлар,
Мен мисоли калдирок, дилим қон айлар.
Чақмоқ каби ҳар нафас ажиб ханда отиб,
Чун булутдек йиғлашимга фармон айлар.

33

Хаттингки, менга кўрсатди ҳижрон юзини,
Ҳам очди кўзимда юз булоқнинг кўзини.
Зулфинг, санамо, етмаса додимга агар,
Бир уд каби оловда кўрсин ўзини...

34

Ранг олган ўшал лола юзингдин гулдир,
Домингга асиру банда бу кўнгилдир.
Дилтангман ўшал ғунча даҳонингни тилаб,
Ҳар кимки сенга берса кўнгил, бедилдир.

35

То боқмаса майга дийда равшан бўлмас,
То ичмаса май дил дағи гулшан бўлмас.
Дерсанки, «кўнгилдин май олур хушу ҳирад»,
Келтур аниким, бўлмаса, кўнгил тўлмас.

36

Ишқингда ишим нола эрур ёзи киши,
Ёндирмоғи куйдирмоқ эмиш ишқ иши.
Не ошиқ эмиш улки, чу ишқинг тиламас,
Эвоҳки, шакарни ҳам заҳар дерми киши?

37

Ул ёрки мудом ваъдани ёлғон айлаб,
 Бу жони дилимни олди ўйнаб-ўйнаб.
 Тунларни узун этди менга ишқи билан,
 Ошиқ туни кўп узун бўлармиш, ё Раб!

38

Яшнаб-очиличсан, эй нигор, эй дилбар,
 Сенсиздир ишим нолаю зор, эй дилбар.
 Юзинг ёришиб мисли баҳор, эй дилбар,
 Хуснинг дағи ул баҳорча бор, эй дилбар.

39

Дунёга баробар эмиш у — тулкими, шер,
 Хеч кимсага йўқ бақо — кўрқоқми, далер¹.
 Кўрдингми, ксчанг каби ўтиб кетди кунинг,
 Эртанг дағи ўтгай, бунга бовар қилавер.

40

Бир дона тишинг тушибди, эй ойжамол,
 Шунданми юзингдан ранг синик, ўзгача ҳол.
 Бир тишга суманбар, шу қадар ташвишми?
 Бир дур камайибдир садафдин, не малол.

41

Дарёда балиқ каби сузиб, ўйнар ғоз,
 Ўрдак била ўхшашлиш бор, сийнафароз².
 Ҳар чандки, эринмай кун бўйи сувда сузар,
 Соҳилга, шериклар ёнига қайтар боз.

42

Не бўлди фироқ ичра зиёним, сўрама,
 Не чекди куйиб ғамингда жоним, сўрама.
 Нелар кўйида учди фиғоним, сўрама,
 Не бўлди ишим, шудир жаҳоним, сўрама.

43

¹ Далер - жасур.

² Сийнафароз - кўкраги баланд.

Хар чандки фақир эрур агарчи доно,
 Кўргил уни бойи беҳираддин аъло.
 У бойлиги йўқ эди, давлатманд бўлди,
 Бу дониш ила ҳамиша давлатманд шоҳ.

44

Чехрангга боқиб, аламдадир гул била боғ,
 Сенсиз менга бегона эрур айшу фароғ.
 Кўзим сени деб чекмаса гар ҳасрату доғ,
 Ким йиғлар ахир йўлингда? Эй, кўзу чароғ!

45

Зулфинг учириб кўзимдин уйқу, тунранг,
 Эй, оху кўзим, этма менга кибри паланг³.
 Бас, жисму дилимга айладинг жабру жафо,
 Зулфинг каби хам бўлди у, кўзинг каби танг.

46

Гар хомуш эса булбул, эй чангнавоз,
 Дерларки, юзингга гул ўзи сўйлар роз.
 Ул булбулу гулга кўз тутармен, етмас,
 На кўзга жамолу на қулоғимга овоз.

47

Чехрангдин олиб нур офтоби кундуз,
 Измингда яна ҳаққи савоби кундуз.
 Кундузки, санам, тун каби хаттинг ўрамиш,
 Ҳай-ҳай, аягил, этма хароби кундуз.

48

Ораста бўлиб зулфу юзингдин туну кун,
 Умрим ўтадир қувиб изингдин туну кун.
 Ким, ортига қайтмас туну кун, қўрқармен,
 Бир йўла йироқ этма ўзингдин туну кун.

49

³ Паланг – йўлбарс.

Чехрангдин ўлиб ҳамиша кундуз гулгун,
Зулфинг каби ошиқ туни ҳам кўп узун.
То сенга, санам, меҳри ниёз айламасам,
Мен кун била тун фарқини билмай, дилхун.

50

Ҳар нечаки кўп узун кечаркан, санам,
Ошиқ дилида ошар фиғон, ҳасрату ғам.
Сочинг кўйида дилимда йўқдир қайғу,
Ким, сенга сочинг каби узун тун ҳамдам.

51

Тонг йўқки, қамаштирур қуёшни шуъланг,
Васлингга етолмайин қуёш ҳам дилтанг.
Нур олса қуёш агар юзинг шуъласидан,
Ёқут у қуёш шуъласидан олгай ранг.

52

Дилбарки, мудом эрди дилимга маҳрам,
Жон олди, машаққатимни ҳеч этмади кам.
Дил мотами ичра хўп эмиш сабру қарор,
Мен қайдин олай сабрни, кўп эрса ситам.

53

Жаврингни чекиб, фалак, нетай, паст бўлдим,
Тупроққа қоришдим, хор ила хас бўлдим.
Эй, соқийи ғам, майинг ичиб, маст бўлдим,
Дерманки, кўлингни торт, етар, бас, бўлдим.

54

Кўнглимда умид ғунчайи хандонингдин,
Чун менга не ғам жафойи сўзонингдин?
Тин олмайин ҳеч жафою жакринг чекайин,
Дил узмайин ҳеч чоҳи занаҳдонингдин.

55

Жонон лаби-ку ақиққа ўхшайди тамом,
Ҳар лаҳза латиф юзи берар ишқима ком.

Гар икки кузим тўкар яна ашки ақиқ,
Чун ишқи ақиқ кўз била кўнглимда мудом.

56

Чун оташ ўлиб ҳавода гар учгаймиз.
Ҳам оби равон каби оқиб кечгаймиз.
Тупроқ бўламиз, агарчи биз гавҳар эдик,
Бас, шундоқ эса, бодани бер, ичгаймиз.

57

Кўз ёшима чун ғарқ бўлибдир таним,
Дил оташидим куйиб тилим ҳам даҳаним.
Бир дарди фироқ ичра қолибдир ватаним,
Бас, ўзимга бўлмай, мен яна кимга ғаним?

58

Ёдинг била тилга нолаю ун келадир,
Кўз кипригидин ҳазор Жайхун келадир.
Билдингми, кўзимдин не учун қонлар оқар.
Ким, кўзимга кўнглим саридин хун келадир.

59

Дўстлар, келингиз, тўйиб-тўйиб май ичамиз,
Кундуз кулишиб, кулгуда кечсин кечамиз.
Токай юрамиз куйиб шу олам ғами деб,
Олам эли ичра биз ахир бир нечамиз...

60

Ишқинг ўтиға дилим сари йўл бердим,
Кўз ёшию фарёд сари қўл бердим.
То бўлди дилим ишқу фироқингга асир,
Тупроқ бўлибон сочилдимү соврилдим...

61

Дармоним ўзинг, бир дили беморим бор,
Кўйингда ҳам осониму душворим бор.
Хор этдингу хорлигимда топдинг иззат,
Токайгача бу қиёмати зорим бор?

62

Эй ишқ, мени хастага малҳам қани?
Ой юзли ўшал дилбари маҳрам қани?
Ғам илгидаман, нечук халос бўлгаймен?
Тун тутқинимен, кун каби ҳамдам қани?

63

Юзинг-ку ақлни қочирар, май эрмас,
Лаълинг-ку шакар тўкар, вале най эрмас,
Зулфингни кўриб, санам, нечун дил титрар?
Юрганда йўлинг ҳам шаккаристондир, бас.

64

Зулфингни кўрарда ишқ деган туйғу келар,
Хуснингни кўрарда ойга ҳам кўзгу келар.
Рухим очилур гул каби чехрангни кўриб.
Билдингми, кўнгилга не ажаб орзу келар?

65

Гар кўрдим зса жабру жафо гардундин,
У сочди, қаранг, сочимга оппоқ ундин.
Таҳқир назари-ла айлама менга нигоҳ,
Бир қарчиғай афзал юз қаро қузғундин.

66

Ёрим кўзида шарму хаё бўлсайди,
Раҳм айлар эди, бўлмас эди тош мисол.
Ҳижрон кўзида шарму хаё бўлсайди,
Дўст бирла тоиар эдим ажаб васлу висол.

67

Ўн йўлга юрарсан, ўн дилинг бор магарам,
Ўн-ўн тугибон, биттасини очмадингам.
Сийнамдагн биргина юрак, эй оқил,
Ул ўнта дилингдан, ўйлаким, юзтача кам.

68

Жабринг у қадар жафоки, афлокка етар,
Хуснинг дағи ойдан ҳам баланддир, дилбар.
Гар доираи гардун эрурсан, эй чарх,
Бахтимни нечун йироқ этарсан бу қадар?

ШАЙХ НАЖМИДДИН КУБРО

1

Чун хар некн нўқ... йўқдир у — боди ҳавас,
Чун хар неки бор, бори — нуқсону шикаст.
Билгилки, у йўқ деганлари — бор, ҳаёт,
Билгилки, у бор демишлари — йўқ, абас...

2

Пўлингда самар ҳадис ва афсона эмиш,
Кўйингда кезиб эл бари девона эмиш,
Савдойинг ила мен каби минг дилсўхта
Каъба саримас, озими бутхона эмиш...

3

Хошоки, кўнгил сендин жудолиғ истар,
Бир ўзгаси бирла ошнолиғ истар.
Ҳар кимсаки дўсти бор — кечар меҳрингдин
Кўйингдаки ким кечар — гадолиғ истар...

4

Чун ҳақ ва талаб йўлига кирмоқ жоиз,
Дунё этагин тутиб, югурмоқ жоиз.
Кўрмоққа ўзингни саъй этгил, зеро,
Олам кўзи бирлан уни кўрмоқ жоиз...

5

Ишқ етса кўнгилга, дилга у дард айлар,
Дарди дили мард мардни боз мард айлар.
Ўз оташи ишқида ёнар ул, вале
Дўзахни чу ўзгалар учун сард айлар...

6

Эй васлинг ўлиб маойина душмани дил.
Ким елга учармиш ул ҳама хирмани дил.
Ул дамки санамлар юзига термулсанг,
Билгилки, гуноҳ остидадир гардани дил.

7

Ул бода ичиб демасмен: хушёр бўлайин,
Бул мастлиг аро наинки бсдор бўлайин.
Бир жоми тажаллийи жамолинг менга бас,
Йўқлигу борликдин безор бўлайин...

8

Чун нонга чекиб тоату тақвои,
Сўнг супрада ит олдига қўйсам они,
Ул ит агарчи оч эрур, зиндоний,
Номус юзидан оғзига олмас они...

9

Эй дил, диёнатда ажаб расвосен,
Инсоф била айт, ишққа нечук ошносен?
Ишқ оташи тез эрур, сендек сув эмас,
Тупроқ чу бошингтак-ки етар, билгосен...

10

Ай тун, қоронғу тун, сахар бўлгайсен,
Бу дарди дилимга сен самар бўлгайсен.
Ай субҳ, отланиб келарсан, оё
Мақсуди дилим сари хабар бўлгайсен...

11

Ул дев ичимдадир, чу пинҳон эрмас,
Ким бош кўтариб юрмаги осон эрмас.
Иймонини минг мартаба талқин қилдим,
Ул кофир ўзи, асли мусулмон эрмас...

12

Ҳар лаҳза бу мардонаю фарзона кўнгил,
Ёнгай сенинг ишқинг била жонона кўнгил.
Бир лаҳза муҳаббат майини тарк этсам,
Тўлгай шу жигар қонига паймона кўнгил...

13

Бул шўху паришонлигимиз боиси ул,
 Ошуфтаю хайронлигимиз боиси ул.
 Ҳар кокили торига неча дил бойлаб,
 Чун ғунчаи хандонлигимиз боиси ул...

14

Дарвеш элига айлама таън: хор улар,
 Ҳар нечаки бор улар, чунин бор улар.
 Билмоқ тилагинг эса улар аслида ким —
 Олам майини буюрки, хуммор улар...

15

Юзинг, малагим, оламоройи ҳама,
 Васлинг туну кун, бас, таманнойи ҳама.
 Хушдир менга эл олдида оҳлар уришим,
 Лек элга ёқар оҳи ҳама, войи ҳама...

16

Бир кун кўрасенки, мен бежондирмен,
 Теграмда халойиқ тўла афғондирмен.
 Қабрим бошига келиб ўтиргил, айтгил:
 Ўлдирдим ўзим, вале пушаймондирмен...

17

Васлинг ила толеим фузундир кечаси,
 Ҳажринг била бори дийда хундир кечаси.
 Ай, зулфинг ўлиб мисоли кун сўнггида шом,
 Вой, икки юзинг мисоли кундир кечаси...

18

Софий бўлибон бир кеча нолои — гирён,
 Қўзғол ба ҳазрати худованди жаҳон,
 Қон-ёш тўкибон кўлингга ханжар олгил,
 Сўнг ургил уни ўзингга, тарк эт макон...

19

Чун шарбати ишқинг била дил маст бўлгай,
 Ҳам ҳажру фироқинг ила ул паст бўлгай.

Илкинг узатиб, сен бу йиқилганни кўтар,
Нест бўлган ўшал тан ва кўнгил ҳаст бўлгай.

20

Ул силсиламуи оҳудин қўрқармен,
Ул нозу карашма, кулгудин қўрқармен.
Ҳар кимсаки кўрқадир ёмон кўзлардин,
Мен бечора шу чашми жодудин қўрқармен...

21

Ҳар неча умрга меҳри жон бўлди талаб,
Пайдо ва ниҳонга бегумон бўлди талаб.
Кўнгил эшигин очдию лекин кўргил —
Ул қайдаю бизга не макон бўлди талаб...

22

Ой юзли санамларки, чу офтоб сийпа,
Ул асли чигиллардин эмиш, ўйлагин-а .
Кўнгил олишар ва жонга ханжар солишар,
Ул жумла бало бўлса алардин не гина...

23

Эй розики мору мўру зоғу булбул,
Кул бўлди ҳама ул сенга бўлганлар кул.
Ит панжасига баҳона берган сснсан,
Сендадир ўша не қилса тотору мўғул.

24

Ҳар сабзаки сув яқосида юз очмиш,
Бир руҳи фариштадир магар, кўз очмиш.
Бир хоки паривашки, ёмон қўйма қадам.
Бу гўшаки чун лолаву наргис очмиш...

25

То аҳли фақирга хамнишин этмишсен,
Бемунису толеи забун этмишсен.
Ким бунга етишдим сенга ошнолиғ ила.
Айтгил, нега инчунин этмишсен...

МАВЛОНО ЖАЛОЛИДДИН РУМИЙ

1

Ай дил, кўзингни оч, жаҳон ўтгусидир,
Умринг бу жаҳонда ройгон ўтгусидир,
Тан манзилида маҳбусу ғофил қолма,
Манзил оша манзил карвон ўтгусидир...

2

Жоним бсрайин, ол уни, жондин кечма.
Дилдан кечайин, ол у жаҳондин кечма.
Сен ўқсану мен эсам камонмен ҳануз,
Эй ўқ, сабр айла, камондин кечма...

3

Кўнглим дуди бир нишони савдо, эй дил,
Ҳар лаҳза у дуд кўнгилда пайдо, эй дил.
Қонлар неча мавж урар мсинг бағримда,
Тошгайму эди бўлмаса дарё, эй дил...

4

Кўнглимни санамга мубтало истармен,
Жонимга неча тири бало истармен.
Кўйингда агар кечмаса умрим, санамо,
Қонлар ютадирману қазо истармен...

5

Дедимки, кўзим, дедики, Жайхун этгум,
Дедим: юрагим, дедики, пурхун этгум.
Дедимки, танам, дедики, уч кундан сўнг
Расво қилибон, бадарға, сургун этгум...

6

Соқий қуядир бодаи ҳумро, не қилай?
Гар бўса талаб айласа жоно, не қилай?
Иқболи висол ҳозир экан, кутмасмен,
Кутмоққа яна бўлмаса маъно, не қилай?

7

Майлинг, малагим, хублик эса, хубинг ўзим,
Жанг қилсанг агар, қўлингдаги чўбинг ўзим.
Ўлдирсанг агар ранж ила, Айюбинг ўзим.
Эй Юсуфи рўзгор, Яъкубинг ўзим...

8

Сенданми чу безор бўлайин? Йўқ, йўқ, йўқ!
Бир бошқасига ёр бўлайин? Йўқ, йўқ, йўқ!
То боғи висолингда фақат гул кўрдим,
Гулдин кечибор, хор бўлайин? Йўқ, йўқ, йўқ!

9

Кўнглим ҳавасинг била рубобдир, рубоб,
Ҳар пораси ўртаниб, кабобдир, кабоб.
Дилдорки дардимга боқиб, хомушдир.
Ҳомушлиги менга минг жавобдир, жавоб...

10

Мажнуни паришонинг ўзим, илким туг,
Саргаштаву хайронинг ўзим, илким тут.
Ҳар ҳоли харобга бир мададкор бўлгай,
Ул бесару сомонинг ўзим, илким тут...

11

Эй сарви равон, ҳеч хазонлиқ кўрма,
Эй чашми жаҳон, ҳеч ёмонлиқ кўрма.
Эй жон, ки жон дер сени осмону замин,
Роҳат бори кўргилки зиёнлиқ кўрма...

12

Эй бонги рубоб, куйингга тобим бордир,
Бағримда менинг-да бир рубобим бордир
Четлаб ўтаверма, кир, азиз меҳмон бўл,
Меҳмонни кутишга бир харобим бордир...

13

Эй бош, сабаб сенда, сабаб сенда, сабаб,
 Эй тан, ажаб сенда, ажаб сенда, ажаб.
 Эй дил, талаб сенда, талаб сенда, талаб,
 Эй жон, тараб сенда, тараб сенда, тараб...

14

Юзингга боқиб, юзлари гулшан эрдим,
 Кўзингга боқиб, кўзлари равшан эрдим.
 Дедимки, йироқ тутай ёмон кўзлардин,
 Ёнингга ёмон кўзли магар ман эрдим?..

15

Эй жону жаҳон, жону жаҳоним қайда?
 Эй ой, замину осмоним қайда?
 Сен майни қўлимгамас, лабимга тутгил,
 Мастлик била билмасам даҳоним қайда?

16

Жонон келадир чаманда танҳо-танҳо.
 Наргис кўзи пурхумору раъно-раъно.
 Тўсдим йўлини, дедимки, бир бўса олай,
 Фарёд солиб ҳайдади: яғмо-яғмо!..

17

Ҳар лаҳза ғаминг чекиб, ғаминг олғаймен,
 Ҳар лаҳза ғаминг била яна қолгаймен,
 Ҳар чандки каминг чекиб-чекиб, жон бердим.
 Кам улки, ғаминг чекиб-чекиб, толгаймен...

18

Лаълинг, санамим, хамиша хандон бўлгай,
 Ошиқ сен ила хурраму шодон бўлгай.
 Ҳар кимса сени кўрсаю гар бўлмаса шод,
 Бахт юзини кўрмагай у, сарсон бўлгай.

19

Жонимки, ҳариф эрди, бегона эмиш,
 Ақлимки, табиб эрди, девона эмиш.

Вайронага шоҳлар беришар ганж, ажаб.
Вайрона дилим ганж ила вайрона эмиш...

20

Мен ўлсам агар, бошимда гирён бўлманг,
Жононима топширингу нолон бўлманг.
Жонсиз у лабимга лаб қўйиб жононим,
Жон менга ато айласа, ҳайрон бўлманг...

21

Эй муниси рўзгор, нечуксен менсиз?
Эй ҳамдаму ғамгузор, нечуксен менсиз?
Мен бори хазонмену харобмен сенсиз,
Эй юзлари гулбаҳор, нечуксен менсиз?

22

Хуршиди камарбаста фидойинг бўлсин,
Ул ой, жигархаста фидойинг бўлсин,
Ул сарву гули раста фидойинг бўлсин,
Бу жон сенга пайваста, фидойинг бўлсин...

23

Мен зарраву хуршедликкойим сенсан,
Бемори ғамингмену давойим сенсан.
Учмоққа қанот йўк, вале учгаймен,
Сомон бўлибмен, қаҳрабойим сенсан...

24

Дедим: санамо, магарки жононим ўзинг.
Жонимни нисор этай сенга, жоним ўзинг.
Муртад бўлайин, агарда тушсам айру,
Эй жону жаҳон, куфр ила иймоним ўзинг...

25

Хушдирки бугун жисминг аро жон бўлса,
Қаршингда дағи бир руҳи жонон бўлса,
Булбул каби дилда доғи ҳижрон бўлса,
Маскан сенга эрта кеч гулистон бўлса...

26

Дерлар: хама ишқ - ҳавойи номдир, ёлғон,
Дерлар яна ишқ умиди хомдир, ёлғон.
Бахт юлдузи кўкдамас, шу жонимда яшар,
Дерларки, баландлик - неча томдир, ёлғон..

27

Гар бўлса умр, боз бергайди Худо,
Гар умри фано бўлмаса, нақд умри бақо.
Ишқ оби ҳаёт эрур, унинг мавжига кир.
Ҳар қатраси бир ҳаёт эмиш, сенга фидо...

28

Дунёки Исо билан экан молмомол,
Сигмас анга ҳеч қачон матои Дажжол.
Шўроба — тахр сув дегани кимга керак,
Кўп эрса жаҳон ичра агар оби зилол?

29

Эй ой, чиқиб келдингу тобон бўлдинг,
Сўнг сайри фалак этиб, хиромон бўлдинг.
Билдингми кейин, жонга баробар бўлибон,
Ногоҳ ботиб кетдингу пинҳон бўлдинг...

30

Эй, сенки яшарсен, шоду хуррам бўлгил.
Ҳар ерда яна азизу маҳрам бўлгил.
Умрингни ҳалолу пок кечир, илм ўрган,
То зеби башар, зийнати Одам бўлгил...

31

Умр ўтдию кўрмадим вале гулзоринг,
Ул наргиси пурхуморингу хумморинг.
Халқдан чу вафо каби магар пинҳонсен,
Кўп бўлдики кўрмадим нари руҳсоринг.

32

Ишқ бўлди, кўринг, хамша дамсоз менга,
 Дунё ишидан этмади оғоз менга.
 Жоним берадир ичимдан овоз менга,
 Оч менга эшикни, деб қилур роз менга.

33

Кун ўтдию кун келди, харобмен, хароб,
 Қўй ҳар неки андишани, ол қўлга рубоб.
 Юз қатла намоз дурур, юз қатла сужуд —
 Гар дўст жамоли сенга эрса меҳроб.

34

Мен ошиқи ишқмену мусулмон бошқа,
 Мен заиф чумолимен, Сулаймон бошқа.
 Мендан аламу оху жигарнора сўра,
 Бозорчаи қасабфурушон бошқа...

35

Сўрдимки, қаердадир, нигоро, хонанг?
 Дедики, дилингдир ул — ўшал вайронанг.
 Вайронага мен, қуёш нечук киргаймен?
 Эй маст, хароб бўлгай ўшал кошонанг!

36

Лайлимки наҳор бўлмаса ул, мен не қилай?
 Бахтимки баҳор бўлмаса ул, мен не қилай?
 Дедимки, ичай бодани сен бирла, санам,
 Иқбол менга ёр бўлмаса ул, мен не қилай?

37

Келмиш менга бир ажаб шикорим, не қилай?
 Бошимга тушибдир ул хуморим, не қилай?
 Зоҳидмен ўзим, вале мени йўлда кўриб,
 Гар бўса берар бўлса нпгорим, не қилай?

38

Нафсим итини додимки мен, пир айлай,

Тавба ипидан бўйнига занжир айлай.
 Ҳар ерда харом кўриб вале ул кўппак,
 Занжирни узар бўлса, не тадбир айлай?

39

Жон борича бир бандаи маржонинг ўзим,
 Ошuftайи ул зулфи паришонинг ўзим.
 Эй най, наво айлаки, афғонинг ўзим,
 Эй чанг, жаранглагилки, меҳмонинг ўзим.

40

Гар балиқ эсанг, сузгали дарёинг ўзим,
 Гар оху эсанг, кезгали саҳройинг ўзим,
 Мен сенга асирману сен — менга нафас,
 Сурнойингу сурнойингу сурнойинг ўзим.

41

Эй ой, агар самода порлоқ нурсен,
 Ёрим юзича равшан эмас, бенурсен.
 Эй нарғис, агарчи тозаю махмурсен,
 Ёрим кўзича хумор эмас, маъзурсен.

42

Дедимки, кўйингда мен бугун девона,
 Уйқумда кўрарменму сени, жонона?
 Дедики, гапирма, бас! Бу не афсона?
 Девонаю уйку! Яша, эй фарзона!..

43

Ой кетди баландлаб, биз эса паст бўлдик,
 Ёр ҳушига келди, биз эса маст бўлдик.
 Эй жону жаҳон, сўнгра нелар бўлганини
 Сен сўйлама чун ҳар неки бўлмас, бўлдик...

44

Бошимни ҳамиша остонингта кўяй,
 Кўнглимни сочингга — ўйнагонингта кўяй.
 Жон оғзима келди, ҳой, ўзинг лаб тутгил,

Жонимни қулай қилиб даҳонингга қўяй...

45

Ишқ нашъаси бу кеча мудомдир, мудом,
Жому майи лаъл бизга давомдир, давом.
Оху ғаму андиша — ҳалолдир, ҳалол,
Кўп, уйқуни ўйлама — ҳаромдир, ҳаром...

46

Ишқ - авжи камол эмиш, санам — авжи жамол,
Кўнгил тўла сўзу, тил айтгали лол.
Вой, менга ёронлар, бу не ҳолдир, бу не ҳол?
Мен ташнаю олдимдин оқар оби зилол...

47

Васлингни тилаб хастаю зормен куну тун,
Ишқинг майи бирла беқарормен куну тун.
Мастларга хумор аслида бир кун бўлгай,
Мен мастни кўригизки хумормен куну тун...

48

Дил кетдию айтди: «Ёр савдоси узун»,
Тун келдию айтди: «Зулфи раъноси узун».
Сарв келдию айтди: «Қадди болоси узун»,
Ҳой, умри узун, десангчи, дунёси узун!..

49

Дил дардини ошқору пинҳои айтар,
Зулф эрса, ҳадисни анбарафшон айтар.
Ул — ошуфтаю бул эса — паришон, маълум,
Ошуфтаки сўз айтса, наришон айтар...

50

Лутфинг била тош пораси жонона бўлур
Нутқинг, санамим, агарда мастона бўлур.
Ногоҳ ики зулфингни кўрар бўлса, ишон,
Лукмони Ҳаким ошиғи девона бўлур...

51

Зинҳор, дило, яқин йўлатма ғамни,
Сухбатга муяссар этма номахрамни.
Нон бирла кўкатга-ку қаноат қилдинг,
Кўкатга алишма энди шу оламни.

52

Эй лола, юзимга термулиб, ранг ўрган,
Эй Зухра, дилим талошидин жанг ўрган.
Ул лаҳзаки янграр яна оҳанги висол.
Эй бахти абад, келгилу оҳанг ўрган...

53

Эй дўсти азизларим, жудолик этманг,
Кўп ҳою ҳавас бирла хатолик этманг.
Бир жумлада сўзлар каби мардона туринг,
Амр ўлди вафоки, бевафолик этманг...

54

Мен биргина жонмену юз мингта таним,
Аммо не қилайки, банд юмуқдир даҳаним.
Кўрдим печа минг халқки, ул мен эрдим,
Йўқ эрди улардин бири монанди маним...

АМИР ХУСРАВ ДЕХЛАВИЙ

Шайх Саъдий шоир Хусрав Деҳлавий ҳақида гапириб: «Хар кимса у дунёда бир нарса билан фахрланиши керак. Мен ана шу туркнинг кўксидаги куюги билан фахрланаман», - деган экан...

Хусрав Деҳлавий 1253 йилда Ҳиндистон шимолдаги Патёли шаҳрида, шахрисабзлик Амир Сайфуддин Муҳаммад оиласида дунёга келди. Асли лочин уруғидан бўлган бу хонадон мўғуллар босқини даврида Ҳиндистонга кўчиб, шу ерда турғун бўлиб қолган эди.

Амир Хусравдан буюк адабий мерос қолди: беш дostonдан иборат «Хамса», «Дувалрони ва Хизрхон», «Нўҳ синехр», «Тўғликнома» асарлари шулар жумласидандир. Унинг қаламига мансуб минглаб ғазал ва рубойлар шарқ адабиётининг кўрки, жаҳон адабиёти дурдоналари сирасига киради.

Хусрав Деҳлавий 1325 йилда вафот этди. Орадан қарийб етти аср ўтди. Унинг асарлари дунёга таралиб, ҳамон севиб ўқилмоқда, қабри халқ зиёратгоҳидир.

Амир Хусрав рубойларида унинг кўксидаги куюги — оташин қалби акс этган.

1

Эй сарви чаман, жилвагари бўстон бўл,
Эй боди сабо, чаманда кез, сайрон бўл.
Эй гул, сабр айлаки, наргис мастдир,
Гул пардаси ичра бир нафас пинҳон бўл.

2

Жонона, шу лабларинг менга таскиндир,
Бир бўса тилармен, ошиғинг — мискиндир.
Дедингки, бу гапни қўй, лабимда туз қўп,
Ҳай, шўр демагил, шўр деганинг - шириндир...

3

Эй таъмаю хирс агарчи дохил сенга,
Тупроқ эмиш охири манзил сенга...
Тупроқни наъмунчалар безайсен, эй дўст?
Тупроқ бўладир бир куни ҳосил сенга...

4

Сендин нечаким жабру жафо кўргаймен,
Мен барчасига ўзни ризо кўргаймен.
Кўнгил борича мен сени кўрсам дейман,
Нур етганича кўзимда то, кўргаймен....

5

Кулсанг, санамо, нозли кўзинг ноз этгай,
Гул икки юзингда ўзни оғоз этгай
Гар ғунча лабингдин сўз тилар эрса, санам,
Гул-гул очилиб, ўзини пардоз этгай...

6

Дедимки, лабингда кўп шакарлар бордир.
Дедингки, кўзингда кўп гуҳарлар бордир.
Дедимки, фақирмен, дедингки, бас қил,
Юзингдин аён бўлдики, зарлар бордир...

7

Ишқинг мени ошуфтаи ҳайрон қилди,
Ақлимни олиб, бесару сомон қилди.
Ҳар нечаки сўйласам, ғамим кам бўлмас,
Ювган билан кетмади бу доғ, қон қилди...

8

Жонон, ичавер, айши мудоминг бўлсин,
Қоним тўкавер, бодаи жоминг бўлсин.
Май сенга ҳалол змиш, нигоро, лекин
Менсиз уни хўпласанг, ҳароминг бўлсин.

9

Эй ёр, асиру мубталомен сенсиз,
Шу бори жаҳондин ҳам жудомен сенсиз.
Менсиз не этарсан? — дея бир сўрамассен,
Қилмасман ўзимки, вой, нетомен сенсиз.

10

Жонон, ки жафойинг била гар ўлгаймен,
Амринг ва ризойинг била гар ўлгаймен.
Меҳринг била боз ўзимга жон топгаймен,
Жоним тўла меҳринг била боз бўлгаймен.

11

Чун шоми намоз бўлдию ёрим кетди,
 Хижронзада кушману баҳорим кетди.
 Ғам ичра нетайки, дили зорим кетди,
 Тун ичра қолиб, сабру қарорим кетди...

12

Хўблар сари бошлагунчи йўл — роҳимдир,
 Жону дилу кўз ҳамиша бадхоҳимдир.
 Йўқ кимсаки, ҳолимни кўриб, ўртангай,
 Ўртангучи бўлса, шу фақат оҳимдир...

13

Жоним, санамо, сидку вафойингга фидо,
 Бошим ҳаваси саждаи пойингга фидо.
 Ўз хою ҳавоси била юргай ҳар гул,
 Иллоки, дилим хою ҳавойингга фидо...

14

Йўқ, кўз деманг, ул фитнаи оламни кўринг,
 Йўқ, соч деманг, ҳар ёнга сочилганни кўринг.
 Ул дамки итоб этиб, ниқобин очса,
 Вой, қош деманг, ул камони Рустамни кўринг...

15

Лаълинг каби, ёр, ғунчаи хандон йўқ,
 Юзинг каби гул? Чаманда ул чандон йўқ.
 Лаб тишлар эмиш лабингни кўрган писта,
 Аммо на иложки, оғзида дандон йўқ...

16

Ул сарвки, сайр этарда шод ўлмишдир,
 Дил эргашиб унга, номурод ўлмишдир.
 Кўйнигда ғубор бўлиб таралган жоним
 Охирда шамолу гирдибод ўлмишдир...

17

Бир кеча висолинг, санамим, ёр бўлгай,

Лаълинг дағи бир махрами асрор ўлгай.
 Кўзимни сурай дейман оёғингга, вале,
 Кўзим ёши бирла пойинг афгор ўлгай...

18

Ҳажр ичра мудом муниси ёрсен, эй ғам,
 Бас, менга не ғамки, ғамгузорсен, эй ғам.
 Кўнглимда макон тутибсен, эй, инсоф қил,
 Ҳар нечаки бор эдинг ва борсен, эй ғам...

19

Ҳасратга кўмилганим муборак бўлсин,
 Заҳматзада бўлганим муборак бўлсин.
 Бир бора кўролмадим юзингни, эй ёр,
 Кўйингда шу ўлганим муборак бўлсин...

20

Айёму висолу мавсуми дилдорлик —
 Кечди бари, қолди менга шу ғамхорлик.
 Тунларки санам васли-ла уйғоқ эрдим,
 Туш эрди магар, аслидачи — бедорлик...

21

Дедим, кечаси қошима кел, кенглик қил,
 Дедики, фиғону нолани энлик қил.
 Дедимки, жафойинг била бир ох ургум.
 Деди: бир эмас, менга деса, эллик қил...

22

Не зар тиланиб, сийнаси оташдирмиз.
 Не таъна била кўнгли мушаввашдирмиз.
 Бир бурда қуруқ нон била сув, тинч гўша.
 Ё Раб, бу тириклик била биз хушдирмиз...

23

Эй тан, қаро ер масканинг бўлгусидир,
 Ул чоғда кафан пироханинг бўлгусидир.
 Дедингки, кейин уйим қоронғу гўрми?

Шошилмаки, унда равшанинг бўлгусидир.

24

Айёми бақога боқ, чунон ўтгусидир,
Сўнгсиз ғаму ранж ила равон ўтгусидир.
Ўтгувчи бирор дамга нажот йўқ, умр —
Афсуски, ўтарда ройгон ўтгусидир.

25

Навруз кечибор, ғунчага юз ноз келгай,
Гул чехрасига ишваю пардоз келгай.
Наврўз кетаркан - ўзидин кетгай гул,
Наврўз келаркан — ўзига боз келгай...

26

Кўйинг сари ҳар сафар келармен, роҳ йўқ,
Куйсам дағи ўртаниб, менга огоҳ йўқ.
Васлингни тилаб йирокда юз йил юрсам,
Сўнг бори унутсам сени? Йўқ, валлоҳ, йўқ...

27

Ҳар неки буюрса ёр, қилиб, кетгаймиз,
Юз нолаи зор қилиб, кейин кетгаймиз.
Хуш келмагай ҳеч ўзгача хизмат бизга,
Шу жонни нисор қилиб, кейин кетгаймиз...

28

Жоно, гаҳи боғу бўстондир, кўргил.
Вақти гулу вақти арғувондир, кўргил.
Гул деб нега сен кўлинг очарсан, эй жон,
Кўл очки, кўлингда гул ҳамондир, кўргил.

29

Маъшуқки лабин тилаб бу жон овора,
Васлига етолмайин кўнгил бечора.
Кўрдимки, лаби ёрилмиш эркан, сўрдим,
Кулдию жавоб айлади: шаккархора...

30

Йўқ йўқ, наинки дин учун ўлгаймен,
Ўлсам, ўша нозанин учун ўлгаймен.
Дедингки, фақирлик била умринг ўтди,
Айб айлама, ёр, мен чунин ўлгаймен...

МИРЗО АБДУЛҚОДИР БЕДИЛ

Шарқ адабиётида Шоири Абу Маоний (Маънолар отаси) деб ном қозонган Мирзо Абдулқодир Бедил 1644 йилда Ҳиндистоннинг Патна вилоятига қарашли Азимобод шаҳрида туғилди. Бобоси шахрисабзлик, барлос уруғидан бўлган.

Бедил Шарқ адабиётида Мавлоно Жалолиддин Румий номи билан боғлиқ буюк фалсафий оқимнинг янги ва йирик давомчиси бўлиб майдонга чиқди. У 1721 йилда вафот этди.

«Ирфон», «Туримаърифат», «Нукот», «Чор унсур», «Мухити аъзам», «Тилсими ҳайрат» асарлари билан Ўрта ва Яқин Шарқдаги беҳисоб эллар, элатлар юрагида катта довруқ қозонди. Илмий, адабий доираларда бедилхонлик расм бўлди.

Бедил рубоййлари теран тафаккур ва ёрқин туйғуларнинг ажойиб чатишмасидир. Уларда шоирнинг бсзовта руҳи ва у яшаган замон нафаси гупуриб туради...

1

Ҳар кўзки, агар олмаса ибрат, кўрдир,
Ҳар лукма агар бермаса лаззат, шўрдир.
Ҳар тўн, агар ўзгармаса, тўнмас, у кафан,
Ҳар хонаки, бирдек тураверса, гўрдир...

2

Фарёдки, менга жафойи ғафлат ўтди,
Жомимга қиёмати хижолат ўтди.
Дедим неча кўз очиб шу дунёни кўрай,
Дунёни то кўрганимча муддат ўтди...

3

Не келса, сабр айла, тамошодир бу,
Май ички, кўнгил дардига даводир бу.
Қул эрсанг, ўзингга билгил оламни қафас,
Қўй, юрма бу андуҳ сари, саҳродир бу...

4

Дил созида нағмаю наволар кўпдир.
Айбу ҳунару рангу сафолар кўпдир.
Кўпик тилагингму ё гавҳарми мурод?
Дарёда баҳою бебаҳолар кўпдир...

5

Эй марди сабот, шикаста паймон бўлма.
 Жам айла кўнгилнию паришон бўлма.
 Ҳар неки зарур эрса, чуқур англа, тушун,
 Янглиш тушуниб, кейин пушаймон бўлма...

6

Илдиз гулу боққа етказармиш ўзни,
 Ҳам бода димокқа етказармиш ўзни.
 Парвонани кўрки, талпиниб мисли ҳилол,
 Охир чироққа етказармиш ўзни...

7

Ғампеша дилимга то назар солгайсен,
 Оқкўнгил эсанг, кўнглим аро қолгайсен.
 Оташ кўтариб ўтма яна биз сари, ҳой,
 Нақ олти тарафдин ўт олиб, ёнгайсен...

8

Бедил, билармисанки, аҳли ҳиммат,
 Қиммат этадир элга неча бир суврат:
 Ғофилга насихату фуқарога дирам,
 Ёшларга лутф, ёши улукқа хизмат...

9

Эй ойина, манзилинг муборак бўлгай,
 Ул ҳусни муқобилинг муборак бўлгай,
 Ёр қайтди сафарданки, дилим унда эди,
 Бедил, сенга бу дилинг муборак бўлгай.

10

Сен кун била тун ҳолини афлокдин сўр,
 Май бўлмаса хумда, сен уни тоқдин сўр.
 Ким ўтдию ким кетди — сўрарсан тоқай?
 Дўстлар бари шунда мунтазир, хокдин сўр...

11

Чун ойина беғубор кўргай ўзни,
 Юз рангга дағи шикор кўргай ўзни.

Инсон миждози ила илм гул очмиш,
Тупроқ гаҳи гулбаҳор кўргай ўзни...

12

Шодлик бўлаверса, қайғуга уйкашдир,
Байрам сира битмаса, юраклар ғашдир.
Ҳар нарсада мезон ва меъёр керак,
Сув ошса бошингдан, сув эмас, оташдир...

13

Юз чарх бошимизда овора эмиш,
Юз субҳ бизни деб жигарпора эмиш.
Ой бирла қуёш шуъласи бизга не писанд,
Кўз ёши ўзи собиту сайёра эмиш...

14

Дерсанки мудом: мақоми дилдор қайда?
Кўзларга кўринмаган у рухсор қайда?
Кўзингга магар парда эмиш мужгонинг,
Офтоб уйида, дегилки, девор қайда?

15

Дунёки, парокандалиги асбоб эмиш,
Ором бу жаҳонда, ўйлаким, симоб эмиш.
Денгиз эмиш у, мавжи — паришонлигимиз,
Осуда кўнгил — бир гавҳари ноёб эмиш...

16

Фарёд ила ўйлаким нафаслар долдир,
Аmmo нетайин, забони журъат лолдир.
Кўнгил ўти бирла мисли бир шамдирмен,
Ул нола лабимга етса гар — табхолдир⁴.

17

Ҳар кимсаки то шикаста, дилхун бўлмас,
Ул мулки вафода қадри афзун бўлмас.
Дунёдаги ҳар тош бўлавермас ёқут,

⁴ Табхол - учук.

Ҳар қатрайи сув гавҳари макнун бўлмас...

18

Муллоки мудом жадалга мойил бўлди,
Олим санади ўзини, жоҳил бўлди.
То ўртага тушди у, билим лофи ила,
Топган бари маънолари ботил бўлди...

19

Эсмоқда насими ёр, ёрим келгай,
Гул ҳиди таралди, интизорим келгай.
Вақт етдики, жилва, рангга мен етгаймен,
Ул ошиному ул баҳорим келгай...

20

Фойданг йиқитиб бизни, зиён бўлгусидир,
Ҳар чандки баҳор эрур, хазон бўлгусидир.
Ойнаку ул замон қўлингдин тушди,
Аксинг дағи кўзданам ниҳон бўлгусидир...

21

Шеърим менга неча юз забондин келадир,
Кўпдан бери, кўп вақту замондин келадир.
Таврот эмаски ул, то тахмин этсам:
Бир йўла магарки осмондин келадир.

22

Сухбат туну сайри гул сахар истар эмиш,
Ҳар соз таронаи дигар истар эмиш.
Пирликда гўзаллар лабидин кечмасмен,
Тишсиз киши шир ила шакар истар эмиш...

23

Гар фориф эрур ушбу жаҳондин ҳавасим,
Йўқ ушбу жаҳон ичра тузоғу қафасим.
Ҳар онда чаман зийнати мен бирла эмиш,
Чун ранги таровати баҳордек нафасим...

24

Бул кеча кўнгил тўла сурур этгаймиз,
Дилдорга термулиб, хузур этгаймиз.
Кўз равшанимиз равшан ўлур, кам бўлмас,
Шаминг ила дийдаларни нур этгаймиз...

25

Сен кетдингу мен асири манзил қолдим,
Бу дарду ғаму аламга машғул қолдим.
Бедил эканимни сал унутган эрдим,
Кўнгил сенга боз кечдию бедил қолдим...

26

Эй сенки ваҳим ила мудом мажбурсен,
Гоҳ ўт тилагинг, гоҳи гадоийи нурсен.
Устингда кийим била яланғочдирсен,
Маъзур эмассен, вале мағрурсен...

27

Кўрдим неча дарду ғам, давойим сен ўзинг,
Чекдим неча оҳ-воҳ, ҳавойим сен ўзинг.
Ашкимни фақат сенинг йўлингда тўқдим,
Ҳар нечаки чорладим, садойим сен ўзинг...

28

Охир дили ноумид музтар бўлди,
Бекаслигинин ерга баробар бўлди.
Мужғони бошимга соя солгайму, дедим,
Қайрилди, кўринг, сояси ҳам қайрилди...

29

Ул мадраса ичра печаним жам бўлмиш,
Билганмисен, нечун мукаррам бўлмиш.
Арқону тўқим ва жул истарди эшак,
Ночорлиги кор этмишу одам бўлмиш.

30

Гардун ўзи — неча собиту сайёр эмиш,
Дарё ўзи — неча чашмаю анҳор эмиш.
Дунё ишидан ҳамиша воқиф бўлким,
Сен билганинг ул битта эмас, бисёр эмиш.